

Stručný popis a manuál používania tezauru

Informačný materiál – tezaurus- špecializovaný terminologický slovník pre vybranú vednú oblasť, sa považuje za nadstavbu informačných podkladov pre rešeršné, rozborové práce a štúdie využívané pri riešení a príprave projektov, výskumných úloh a štúdií. Pre oblasť priemyslu celulózy a papiera na Slovensku ani v tomto regióne nebol dosiaľ spracovaný podobný súborný materiál. Od bežného slovníka sa tezaurus odlišuje vypracovaním hierarchickej štruktúry, ktorej zostava je vyjadrením vzájomných väzieb medzi termínmi formou nadradenosti termínov (širšie termíny ŠT), podriadenosti (užšie termíny UT) a príbuznosti termínov (PT). Súborný materiál tezauru obsahuje zostavu technických termínov celulózo-papierenského priemyslu, vrátane ich vzájomných logických technologických väzieb v rámci vytvorenej hierarchickej štruktúry.

V prvom stĺpci tabuľky je uvedený daný hodnotený termín, zvýraznený písmom a zaradený podľa abecedy. Zodpovedajúca tematická skupina (TS) uvedená v druhom stĺpci tabuľky je vybraná podľa špecifikácie uvedenej nižšie, viď „Zostava tematických skupín“. V treťom a štvrtom stĺpci sa nachádzajú vysvetľujúce termíny, pre viac výrazové termíny, alebo také, ktoré sa v odborných materiáloch vyskytujú v skratkách. Tretí stĺpec s označením „P“ znamená „použi“ termín a štvrtý stĺpec s označením „PP“, znamená „použi pre“ termín. Napríklad skratka „CMC“ má v treťom stĺpci „použi“ (P) termín „karboxymetylcelulóza“ a naopak „karboxymetylcelulóza“ má v štvrtom stĺpci „použi pre“ (PP) termín „CMC“. Piaty stĺpec obsahuje širšie, nadriadené termíny (ŠT), ktorých môže byť viac, ako jeden. Rozsiahla celulózo-papierenská problematika sa dotýka viacerých vedných oblastí, preto sa väčšina užších UT (šiesty stĺpec), ako aj príbuzných termínov PT (siedmy stĺpec) vyskytujú vo väčšom počte. Pre prehľadnosť sa uvádzajú v stĺpci PT len najvýznamnejšie odkazy, vyplývajúce z frekvencie ich výskytu v odbornej literatúre. Každý s vybraných termínov je zaradený do jednej z 15 tematických skupín (TS), číslo tematickej skupiny je uvedené v druhom stĺpci tabuľky. Tematické skupiny bolo potrebné zostaviť na základe odporúčania ISO normy 2788 pre tezaury s orientáciou na technické vedy. V prípade vedných oblastí so širokým rozsahom spracovávaných tém, ako je oblasť celulózo-papierenského priemyslu, rozdelenie informácií na tematické skupiny (TS) pomáha zlepšiť prehľad a súčasne aj vytvárať limity sledovaných a spracovávaných okruhov informácií. Pri tvorbe obdobných súhrnných materiálov, ako je tezaurus, zahraničné informačné strediská, ktoré sa zaoberajú príbuznou tematikou, aplikovali podobné delenie celého rozsahu informácií do tematických skupín.

Zostava tematických skupín (TS)

- TS1: Suroviny na výrobu vláknin, papierenských vláknin, papierov, kartónov, lepeniek a papierenských výrobkov; udržateľné zdroje surovín, drevná hmota, chémia dreva, vlastnosti a štruktúra dreva, vlastnosti a štruktúra vlákna;
- TS2 : Recyklácia a spracovanie druhotných surovín a ich využitkovanie v papierenskom a ďalších odboroch, deinking ;
- TS3 : Biotechnológie, biorafinácia, biopalivá, spracovanie biomasy, celulóza a jej zložky zlúčeniny, využívanie nanotechnológií na výrobu nanovláknin;
- TS4: Výroba nebielených a bielených vláknin, špeciálnych druhov vláknin, vrátane prania a triedenia vláknin, rôzne fyz.- chemické procesy, využívané chemikálie a vedľajšie produkty pri výrobe vláknin;
- TS5: Technologické procesy pri príprave papierenských vláknin, príprava vodolátky, mletie, triedenie, prídavné prostriedky pri zušľachtovaní, pre zlepšenie odvodňovania, retencie, formácie papiera, vrátane fyzikálno-chemických procesov pri výrobe papiera;
- TS6: Technológie výroby papierov, kartónov a lepeniek (vrátane nasávaných výrobkov a netkaných textílií);
- TS7: Sortimenty papierov, kartónov a lepeniek a inovované papierenské produkty;
- TS8 : Úprava, natieranie, zušľachtovanie a spracovanie papierov, kartónov a lepeniek;
- TS9: Polygrafia - suroviny, farby, technológie tlače, odstraňovanie tlačovej farby
- TS10: Obnova, rekonštrukcie, investície, inovácie technologických zariadení a procesov;
- TS11: Prevádzka závodov celpap priemyslu (zariadenia strojné, meranie a regulácia, automatizácia, údržba, logistika, prevádzkové procesy, simulácia procesov, chemické a systémové inžinierstvo);
- TS12: Úspora materiálov, vody a energií, obnoviteľná energia;
- TS13 : Ochrana životného prostredia, odpady tuhé, kvapalné a plynné, znečisťovanie, ekológia, udržateľnosť vývoja, hygiena a bezpečnosť práce;
- TS14: Skúšobníctvo, vlastnosti fyzikálne, mechanické, optické, riadenie kvality, analýza vlákien, vláknin, buničín, papierov, kartónov a lepeniek;
- TS 15: Ekonomika a výskum v celpap priemysle, bioekonomika, vedné disciplíny, štatistika, počítačová technika, bázy dát, digitalizácia, informatika;

Príklady postupu prehľadávania tezauru :

Termín „buničina alkalická“ spadá pod tematickú skupinu (TS) 4 a je podriadený širšiemu termínu ŠT „buničiny a polobuničiny“ . Súčasne je nadriadený užším termínom UT, ako sú „buničina natrónová“ a „buničina polysulfitová“, atď. V ďalšom stĺpci PT sa nachádzajú príbuzné termíny, ako v tomto prípade „buničina sulfátová“ . Z iného hľadiska, ktorým sa zachytávajú vzájomné vzťahy v hierarchii je termín „buničiny a polobuničiny“ užším termínom voči termínu „vlákniny“, ktorý je širším termínom (ŠT) pre „buničiny a polobuničiny“ ale širším termínom aj pre „vláknina mechanická“, „vláknina termomechanická“ atď.

Triedenie v oblasti sortimentov papierov, kartónov a lepeniek je komplikovanejšie z dôvodu existencie viacerých hľadísk a parametrov, na základe ktorých sa začleňujú do jednotlivých skupín. Triedenie môže byť z hľadiska zanášky surovín, postupu úprav, prípadne podľa spôsobu využívania. Sortimenty papierov, kartónov a lepeniek sa v štruktúre tezauru delia nasledovne:

Termín „sortimenty papierov“ má podriadené užšie termíny UT , ktoré tvoria celé skupiny papierov:

papiere bezdrevné

papiere časopisové

papiere drevité
papiere grafické
papiere natierané
papiere nenatierané
papiere špeciálne
papiere tlačové

Napríklad termín „papiere drevité“ je zaradený pod „sortimenty papierov“, ale aj pod širší termín „papiere natierané“, resp. „papiere nenatierané“, ale súčasne je nadriadeným termínom pre „papier LWC“, „papier MWC“, „papier SC“ a i.

Podľa spôsobu úpravy povrchu papierov sa papiere delia na natierané a nenatierané papiere, kalandrované a superkalandrované a i. Ďalšie triedenie je možné podľa spôsobu použitia papiera na „papiere časopisové“, „papiere obalové“, „papiere tlačové“ atď. Podľa druhu spracovanej vlákniiny v zanáške sa papiere rozlišujú na „papiere so zanáškou pôvodných vlákien“ a „papiere so zanáškou recyklovaných vlákien“, „papiere drevité“ a „papiere bezdrevné“.

Postup sa pri zatriedovaní do skupiny „sortimenty kartónov a lepeniek“ sa prevažne aplikoval z hľadiska spôsobu ich použitia, ako je „lepenka natieraná“, „lepenka stavebná“ . .

Hlavný zámer pre zaplnenie informačného a spoločenského priestoru bolo vytvoriť otvorený a priebežne modifikovateľný súborný informačný materiál – tezaurus – , ktorý dosiaľ v priemysle celulózy a papiera nebol k dispozícii. Plné využitie tezauru je v oblasti výskumu a informačnej techniky pri tvorbe a formulácií rešeršnej stratégie, pri zostavovaní podkladových informačných materiálov riešených výskumných úloh, projektov a štúdií. Súčasne tezaurus pôsobí aj ako nástroj oboznamovania sa s terminológiou pre nových, mladých pracovníkov, prípadne pre spoluriešiteľov projektov mimo daného profesionálneho zamerania. Výsledný materiál poskytuje rozsah informácií, ktoré sú využiteľné pre tvorbu ďalšej nadstavby informačných materiálov, ako je napríklad výkladový slovník termínov pre celulózo – papierenský priemysel, ktorý pre slovenský región dosiaľ neexistuje.

Pri vyhľadávaní jednotlivých termínov použi aplikáciu „CTRL+ F“ (find) a zadaj požadovaný termín